

ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В КРАЇНАХ ЗОНИ ПОШИРЕННЯ ІСЛАМУ: СУБ'ЄКТИВНИЙ ВПЛИВ

Досліджено особливості організації бухгалтерського обліку в країнах зони поширення ісламу під впливом запитів користувачів та особливостей діяльності суб'єктів організації та ведення бухгалтерського обліку

Постановка проблеми. ХХ століття в розвитку облікової науки є періодом динамічних змін, які проявилися на всіх рівнях його пізнання (теоретичний, методологічний, емпіричний) та сфер прояву (науки, практичної діяльності та навчальної дисципліни). Зміни в розвитку бухгалтерського обліку є об'єктивними, адже йшли поруч зі змінами в соціально-економічних, суспільно-правових та політичних процесах. Залежність бухгалтерського обліку від зазначених процесів проявилися в різноманітності концепцій його розвитку, формуванні різнопланових наукових шкіл, розвитку теорій, що становлять фундамент розвитку національних систем бухгалтерського обліку.

Багатоманітність підходів до розвитку облікової науки є джерелом проблем як на теоретичному так і практичному рівні, що проявляються в низькій інформованості учасників господарських відносин, що як наслідок має місце в соціально-економічних проблемах того чи іншого суспільства. Національним системам бухгалтерського обліку різних країн присвячено велика кількість праць як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, що містять проблеми та шляхи їх розв'язання лише з метою впровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, які для більшості країн світу мають негативні наслідки. Крім того, не вирішення облікових проблем на міжнародному рівні знижує ефективність експортно-імпорتنих зв'язків між різними країнами світу. Вирішення зазначених проблем буде можливим лише при розбудові ефективного теоретико-організаційного підґрунтя, яке б враховувало практику різних країн в формуванні системи бухгалтерського обліку. Особливої актуальності сьогодні набувають концепції розвитку бухгалтерського обліку, які виникли на базі основних догм ісламу.

Виклад основного матеріалу. Національна система бухгалтерського обліку певної країни є результатом формування та розвитку соціально-економічного, суспільно-правового та політичного середовища під впливом різноманітних факторів (релігійний, історичний, соціальний, географічний та ін.). Залежність системи бухгалтерського обліку від цих факторів, а особливо домінуючого, породила якісно нові підходи до бухгалтерського обліку в країнах зони поширення ісламу, що пов'язано з відродженням його активності в економічному, правовому та політичному житті країн та їх прояв на міжнародному рівні. Проведене дослідження дало змогу систематизувати основні положення ісламської економічної доктрини, що мають вплив на систему бухгалтерського обліку, та привести її в порівнянні з західними обліковими концепціями, що наведено на рисунку 1.

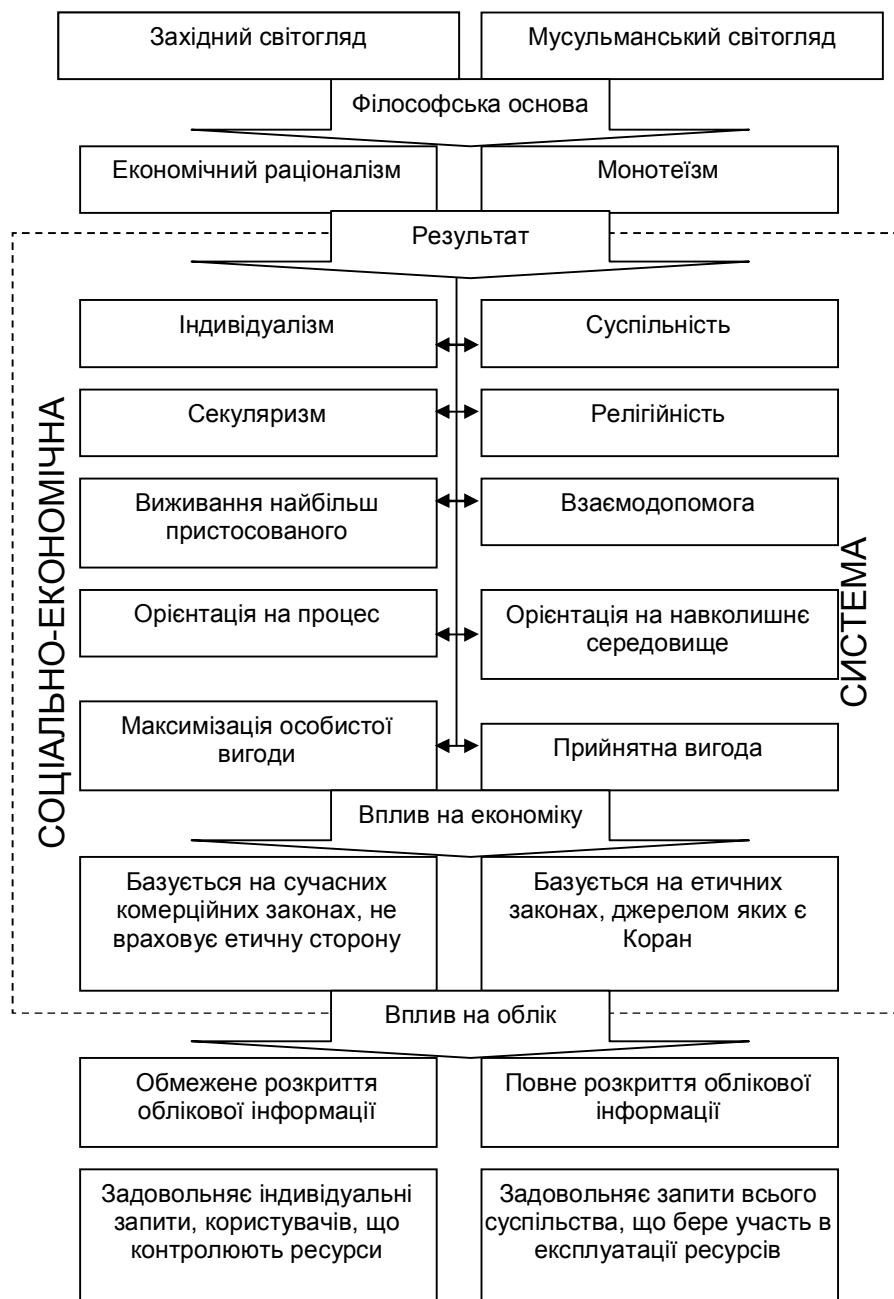


Рис. 1. Основоволожні відмінності західних та ісламських концепцій бухгалтерського обліку

Бухгалтерський облік в країнах зони поширення ісламу є якісно новим підходом в обліковій науці, адже є альтернативою західним обліковим концепціям, а домінуючим фактором його розвитку є релігія. Унікальність бухгалтерського обліку в країнах зони поширення ісламу проявляється в середовищі його існування, яке базується на основних постулатах ісламської економічної доктрини. Такий підхід не є запереченням глобалізаційних процесів, а лише спонукає до досліджень, які слугуватимуть їх ефективному розвитку. Свечкарева В.Р. [5, с. 20] стверджує: “Становлення глобального світу, охоплює як техногенні, так і соціокультурні форми людського життя, актуалізує проблему зближення та “взаємного впізнання” таких планетарних полюсів як Захід та Схід. В міру посилення соціальної динаміки акценти зміщуються від стану до процесів, а “наростаюча” в цьому зв’язку

глобалізація веде до формування контурів єдиної цивілізації, що однак, ні на скільки не відмінняє ні культурного багатоманіття, ні специфічних особливостей цивілізаційного розвитку Заходу та Сходу”. Крім того, “політичне керівництво більшої частини країн Ісламського світу, за деякими виключеннями, прагне пристосуватися до нових умов, навчитися вести справи в рамках глобалізації, використовуючи її позитивні сторони та борючись, наскільки можливо, проти її негативних наслідків” [3, с. 15]. За таких умов бухгалтерський облік в країнах зазначеного регіону є мінливим до нових ефективних західних технологій, але таких, що не заперечують економічній доктрині та сприяють ефективному розвитку економічного середовища за мусульманським зразком.

Проф. О.М. Петрук [4, с. 33] вказує: “потрібно визнати казуальний вплив середовища на бухгалтерський облік, тому що саме під таким впливом виявляються і розвиваються системні властивості обліку. У відповідь на змінність з часом запитів зовнішніх користувачів постійно удосконалюються методи бухгалтерського обліку. Сьогодні ці вимоги переросли ієрархічний рівень управління одним підприємством і вийшли на рівень країни та міжнародних відносин. Мова йде про вимоги гармонізації національних систем бухгалтерського обліку.”

Проф. Н.М. Малюга [2, с. 27] стверджує: “Для системи бухгалтерського обліку характерні не лише наявність зв'язків і відносин між елементами, що її утворюють, а й нерозривна єдність із середовищем, у взаємозв'язку з яким вона проявляє свою цілісність. Відкритість системи бухгалтерського обліку пояснюється її активною взаємодією із зовнішнім середовищем, що дозволяє зберегти високий рівень організованості системи та розвиватися в напрямі підвищення складності”.

Середовище функціонування системи бухгалтерського обліку в країнах зони поширення ісламу формувалося під впливом історичних, релігійних, соціальних та географічних факторів. Вважаємо, що нерозривний взаємозв'язок бухгалтерського обліку із зовнішнім середовищем є основою в дослідженні його особливостей в певній країні (в даному випадку країнах зони поширення ісламу) та проявляється в двох аспектах: як результат функціонування середовища, та як фактор його розвитку (рис. 2.).

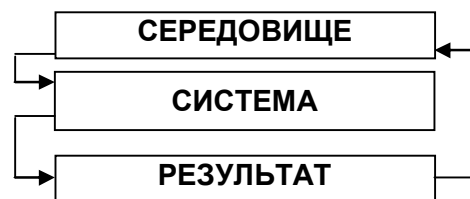


Рис. 2. Функціонування системи бухгалтерського обліку

Вважаємо, що зазначений прояв розвитку певної системи є найбільш логічним та послідовним в дослідженні особливостей бухгалтерського обліку застосовуючи системний метод наукового дослідження. Так, система є залежною від середовища її функціонування, та є системою нижчого порядку відповідно до системи середовища. Функціонування системи проявляється в певних результатах, які впливають на розвиток середовища, примушуючи його до ефективних змін. Зміни в середовищі породжують необхідність в зміні системи. Таким чином, прослідковується зворотній зв'язок у функціонуванні певної системи.

Розглянемо даний механізм на прикладі системи бухгалтерського обліку (рис. 3.).

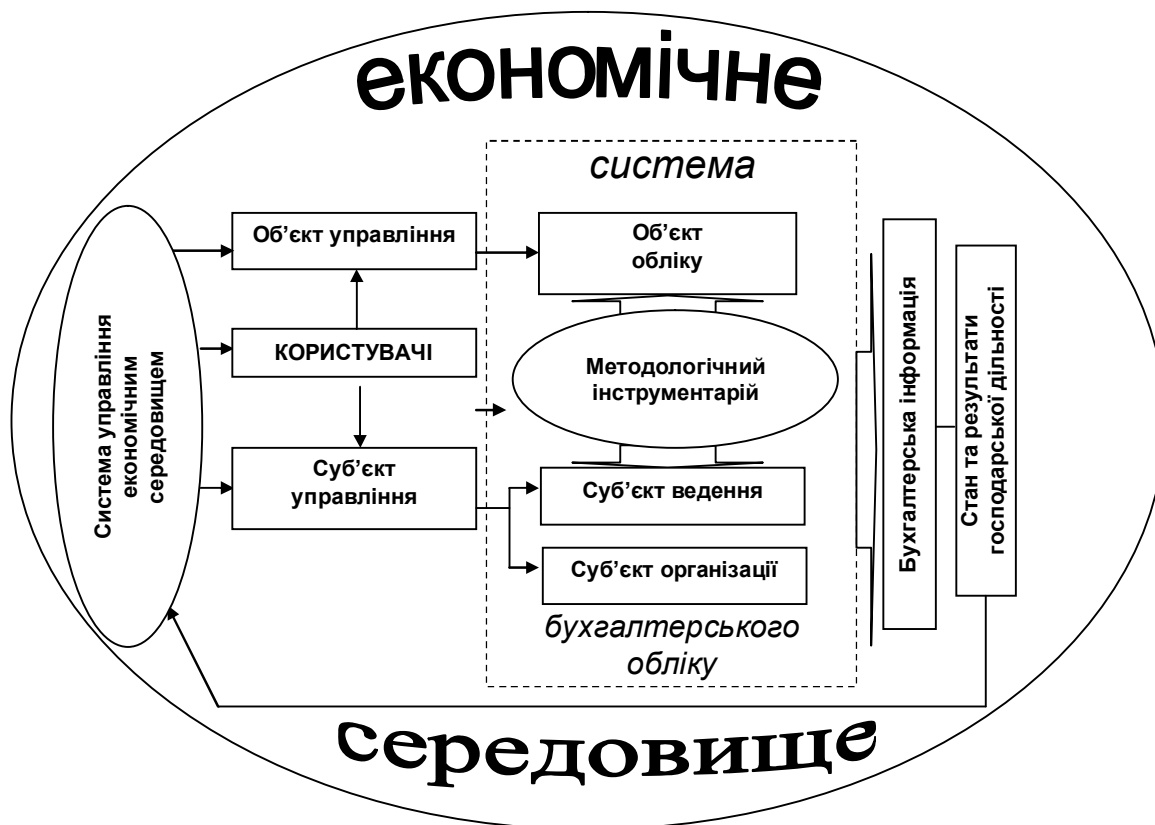


Рис. 3. Функціонування системи бухгалтерського обліку в економічному середовищі

Таким чином, бухгалтерський облік виступає складовою системи управління, яка забезпечує впорядкований збір, класифікацію, накопичення, реєстрацію та узагальнення інформації у грошовому вираженні про майно, капітал і зобов'язання підприємства, а також їх рух. Інформація, яка формується в системі бухгалтерського обліку, використовується як на мікро-, так і на макрорівні. Система бухгалтерського обліку спонукає до змін в економічному середовищі шляхом прийняття відповідних управлінських рішень, що ґрунтуються на обліковій інформації. Бухгалтерський облік виступає інформатором системи управління для забезпечення повноти й достовірності даних про господарську діяльність об'єкта управління.

З рисунку 3. видно, що всі елементи системи обліку є відносно самостійними та виконують відповідні функції, проте функціонують у відповідності до системи в цілому. Ефективність існування системи бухгалтерського обліку залежить від взаємозв'язку і взаємовпливу між її окремими елементами.

Система бухгалтерського обліку є дещо більшим ніж проста фіксація господарських операцій на рахунках бухгалтерського обліку. В певному середовищі елементи системи бухгалтерського обліку отримують нову оцінку та інтерпретацію, зумовлену відповідним етапом її розвитку.

“Система бухгалтерського обліку знаходиться в безперервному розвитку і постійно вдосконалюється. Значимість будь-якого з її елементів з плином часу підвищується та знижується під впливом розвитку цієї системи. Система бухгалтерського обліку може виступати як статична система, яка характеризує стан елементів системи та зв'язки між ними на певну дату, коли зміни за останній день

вважаються настільки несуттєвими, що їх не приймають до уваги. Водночас бухгалтерський облік – і динамічна система: він змінюється в часі під впливом різних факторів. Таким чином, бухгалтерський облік є складною системою, яку неможливо дослідити в повному обсязі з позиції одного спостерігача в часі та просторі” [2, с. 30-31].

Аналіз функціонування середовища системи бухгалтерського обліку в країнах зони поширення ісламу вказує, що особливості ісламської господарської системи обумовили створення специфічних господарських та фінансових інститутів, формування особливих економічних технологій, які в кінцевому випадку вимагали розробки нових принципів та правил ведення бухгалтерського обліку. На рисунку 4. зображено механізм формування бухгалтерського обліку в країнах зони поширення ісламу.



Рис. 4. Механізм формування організаційно-методологічних положень бухгалтерського обліку в ісламських країнах

Ісламська економічна система запропонувала свої якісно нові принципи та інститути, що обумовлюють необхідність побудови на їх основі бухгалтерського обліку, положення якого принципово відрізняються від запропонованих Заходом. Насамперед, це виникнення ісламського страхування, що знайшло відображення в кампаніях Такафул, безвідсоткове фінансування – в ісламських банках, обов'язкова сплата релігійного податку "Закят" - в податковій системі тощо. Така ситуація обумовила особливі підходи до об'єктів обліку та виникнення нових, особливості методики обліку, особливості оцінки активів та зобов'язань з метою нарахування та сплати релігійного податку закат.

Вважаємо, що для повного розуміння особливостей бухгалтерського обліку в країнах зони поширення ісламу необхідно розглянути всі елементи структури системи обліку, що наведені на рисунку 3, а особливості їх формування рисунку 4. В даному дослідженні більше уваги приділимо суб'єктивному аспекту бухгалтерського обліку в країнах зони поширення ісламу, а саме: користувачам, суб'єкту організації та суб'єкту ведення.

Перш ніж перейти до безпосереднього дослідження кожного елемента зазначимо, що формування бухгалтерського обліку в країнах зони поширення ісламу відбувалося як під впливом релігійно-богословських ідей, так і під впливом зовнішніх факторів, що не може не позначитися на їх особливостях. Розглянутий нами механізм формування бухгалтерського обліку в ісламських країнах є ідеальною моделлю, адже не включає зовнішніх факторів. Даний механізм сформований на основі теоретичних розробок провідних мусульманських теоретиків економічної та облікової наук, що дозволяє вести мову про новий теоретичний напрям, який сформувався на основі нормативної методології дослідження в сучасній науці. Так, вченими, що підтримують мусульманський шлях економічного та облікового розвитку сформовані основні положення, на основі яких повинен відбуватися розвиток системи бухгалтерського обліку та кожного її елемента окремо. Впроваджуючи дані положення в практику економічної діяльності забезпечуватиметься перехід від нормативного до позитивного.

“Основним завданням бухгалтерського обліку є забезпечення інформацією про основні показники діяльності підприємства заінтересованих осіб – користувачів. Залежно від потреб в інформації по-різному може бути організована система обліку, що проявляється у виборі методик, інтерпретації об'єктів, обсязі звітності. Спрямованість бухгалтерського обліку на потреби користувачів визначається обраною концепцією” [2, с. 30-31]. Таким чином, бухгалтерський облік є одним з найважливіших засобів відображення дійсності. Коли дійсність була соціально створеною на основі цінностей шаріату, виникла необхідність у відображенні цієї дійсності для забезпечення інформацією відповідних користувачів.

Під користувачами облікової інформації варто розуміти зацікавлених осіб в інформації, що надається бухгалтерським обліком з метою реалізації своєї діяльності або ж поінформованості про результати цієї діяльності. Особливості запитів користувачів в обліковій інформації визначають мету та завдання бухгалтерського обліку та повинні відповідати основним економічним постулатам.

Зважаючи на основоположні принципи ісламської економічної доктрини відбувається трансформація запитів користувачів в обліковій інформації і це призводить до змін в організації та методиці бухгалтерського обліку. Адже впровадження даних принципів обумовлює особливості господарської діяльності суб'єктів господарювання, які діють на основі основних економічних категорій, як то: гарар, ріба, закят, мейсір. Таким чином, ісламська економічна доктрина обумовила орієнтацію бухгалтерського обліку на державу, управління та суспільство, на відмінну від західноєвропейської облікових концепцій, що націлені на інвесторів та кредиторів.

“Приватне володіння власністю є одним з основоположних принципів економіки лібералізму, який впливає на систему бухгалтерського обліку. Його основна мета полягає фокусуванні своєї уваги на юридичній особі та наданні інформації для інвесторів та кредиторів. В той час як відповідно до базових принципів ісламської економіки, суспільна та державна власність є найбільш вадливими, ніж приватна. Тому бухгалтерський облік повинен фокусувати свою

увагу на державі та надавати фінансову інформацію для держави та суспільства” [8, с. 29]. Розглянемо місце кожного з користувачів в обліковій інформації про господарську діяльність суб'єкта господарювання (рис. 5).

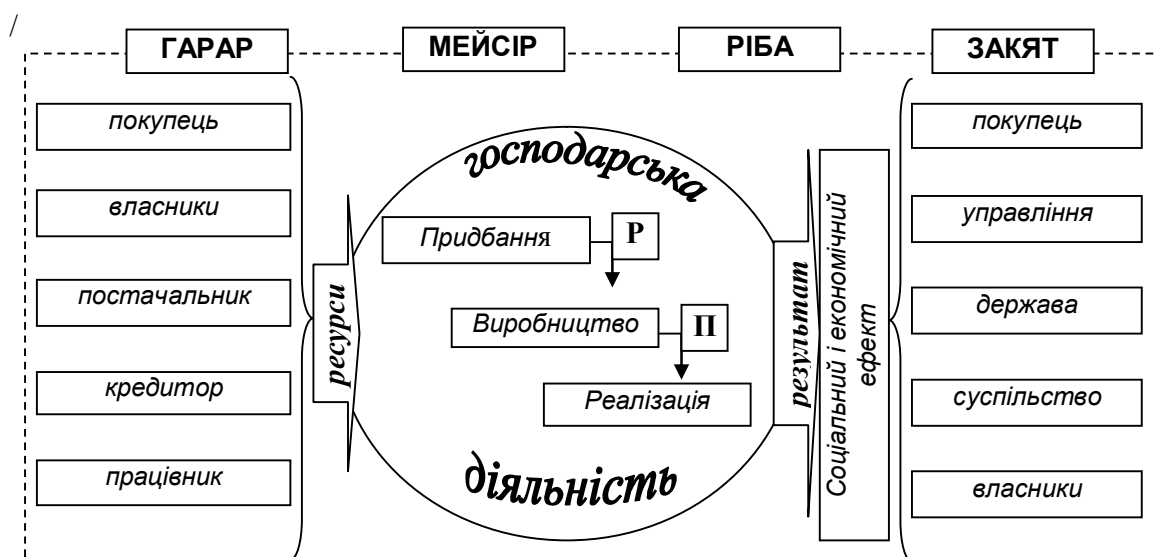


Рис. 5. Формування запитів користувачів облікової інформації в мусульманських країнах

Таким чином, зважаючи на особливості середовища відбуваються зміни в запитах користувачів облікової інформації, що в свою чергу обумовлює зміни в методологічному інструментарії. Націленість обліку на забезпечення інформаційних потреб Держави пов'язано з метою забезпечення соціально-орієнтованого розвитку економічної системи її відповідності основним приписам Корану. Так, система бухгалтерського обліку забезпечить поінформованість держави в ряді напрямів:

по-перше, види діяльності підприємства. Шляхом відстеження руху матеріальних, трудових та фінансових ресурсів держава зможе прослідкувати дотримання підприємствами лише дозволених видів діяльності. За таких умов бухгалтерський облік повинен надати повну та достовірну інформацію про види діяльності та результати такої діяльності;

по-друге, ефективність та правомірність використання матеріальних ресурсів. Використання матеріальних ресурсів суб'єктами господарювання вимагає від бухгалтерського обліку відповідної оцінки та класифікації активів підприємства, адже на державу покладається відповідальність за своєчасність сплати та правильність нарахування податку закят. Відповідно до чого відбувається необхідність в оцінці всіх активів за ринковою вартістю. Важливе значення в даному аспекті приділяється використанню природних ресурсів, адже ісламська економічна доктрина проголосила курс на екологічно-орієнтовану господарську діяльність. За таких обставин організація бухгалтерського обліку в мусульманських країнах націлена на ефективне використання природних ресурсів, а також понесення витрат на збереження навколишнього середовища;

по-третє, використання трудових ресурсів повинно відповідати принципу соціальної справедливості. Держава з метою виконання свої основних функцій сприяє своєчасному та справедливому розподілу результатів діяльності, а також

нарахування відповідної платні за використання праці найманих робітників. За таких обставин відбуваються зміни в організації бухгалтерського обліку праці та її оплати;

по-четверте, використання фінансових ресурсів, обумовлене використанням в грошово-фінансових відносинах інструментів що відповідають поняттю ріби – заборона відсотку. Необхідність в такому роді інформації зумовило появу нових об'єктів бухгалтерського обліку.

Таким чином, бухгалтерський облік виступає основним інформаційним джерелом виконання державою соціально-економічних функцій, за таких умов прослідковуються зміни в елементах методу бухгалтерського обліку, а саме в оцінці, калькулюванні та звітності, появі нових об'єктів, що зумовлені особливостями застосування поняття ріба, особливостях організації бухгалтерського обліку та його нормативного регулювання на суб'єктах господарювання.

Бухгалтерський облік є одним із засобів забезпечення розвитку суспільства, адже містить інформацію про діяльність суб'єктів господарювання, їх участь в соціальних процесах, забезпеченні екологічної безпеки, дотримання норм мусульманського права суб'єктами господарювання. Бухгалтерський облік в країнах зони поширення ісламу слугує суспільству, а його зацікавленість є домінуючою в формуванні організаційно-методичних положень бухгалтерського обліку. Таким чином, визначимо межі впливу запитів суспільства на організацію бухгалтерського обліку, виходячи з зацікавленості суспільства у інформації.

Таблиця 1. Межі впливу запитів суспільства на організацію та ведення бухгалтерського обліку в країнах зони поширення Ісламу

<i>Запит</i>	<i>Вплив на облік</i>
<i>Соціальна направленість бізнесу</i>	
<i>1</i>	<i>2</i>
Інформація про відповідність господарської діяльності соціальним цілям	<ul style="list-style-type: none"> - необхідність відображення витрат на соціальні цілі; - необхідність відображення розподілу доданої вартості між факторами виробництва, що задіяні; - відображення витрат на якість продукції (робіт, послуг); - необхідність відображення у звітності інформації про напрями використання прибутку підприємств; - низька варіативність методів бухгалтерського обліку з метою адекватної інформації про стан економіки країни в цілому
<i>Забезпечення екологічної безпеки</i>	
Інформація про дотримання екологічних норм суб'єктом господарювання	<ul style="list-style-type: none"> - інформація про використання екологічно чистих ресурсів у виготовленні продукції; - відображення витрат на поліпшення навколишнього середовища; - необхідність направлення частини прибутку на забезпечення екологічної безпеки та його відображення в звітності

Продовження табл. 1

1	2
<i>Відповідність нормам Корану</i>	
Інформація про напрями діяльності підприємства та їх відповідність дозволенним Кораном	<ul style="list-style-type: none"> - обумовлює необхідність організації бухгалтерського обліку за напрямками діяльності, які визнані ісламською економічною концепцією; - впливає на методикку обліку витрат та доходів від інвестиційної та фінансової діяльності; - поява нових об'єктів бухгалтерського обліку
<i>Сплата податку закят</i>	
Інформація про достовірність та своєчасність сплати податку закят	<ul style="list-style-type: none"> - оцінка активів за ринковою вартістю; - звітний період відповідає періодичності сплати податку закят; - звітність містить інформацію про нараховану суму закят

За даними таблиці 1 можна прослідкувати особливості організації та ведення бухгалтерського обліку, які формуються під впливом запитів суспільства. Зважаючи на домінування інтересів суспільства в господарській діяльності суб'єктів господарювання та формуванні бухгалтерського обліку в країнах зони поширення ісламу, визначаються суттєві відмінності ісламських та західних облікових концепцій.

Направленість західних облікових концепцій на запити власників та кредиторів зумовило негативне становище суспільства, його залежність від вищого суспільного класу. Західні облікові концепції призвели до повернення до класового суспільства та економічної залежності нижчих класів від вищого, який становить значну меншість.

Розроблена ісламська економічна доктрина та основана на її положеннях концепція розвитку бухгалтерського обліку сприяють усуненню класової нерівності, справедливому розподілу ресурсів в суспільстві та водночас не знижують економічної ефективності господарської діяльності суб'єктів господарювання. Ряд положень, що стосуються бухгалтерського обліку в країнах зони поширення ісламу, можна застосовувати в різних країнах світу, зокрема в Україні. Проте зазначимо, що існують межі впровадження мусульманської облікової практики в систему бухгалтерського обліку інших країнах світу, зокрема з таблиці 1 лише перші два напрями можуть бути впроваджені в бухгалтерський облік, два інших є специфічними лише для країн зони поширення ісламу.

Особливого значення в організації бухгалтерського обліку в країнах зони поширення ісламу мають інформаційні запити контрагентів (постачальників та покупців). Адже відповідно до провідної мусульманської економічної категорії "гарар" бухгалтерський облік повинен слугувати засобом уникнення інформаційної асиметрії в договірних відносинах. За таких умов висувуються відповідні вимоги до аналітичності, достовірності, адекватності та оперативності бухгалтерського обліку.

Не менш важливим в процесі організації бухгалтерського обліку в країнах зони поширення ісламу є врахування запитів власників. Власники зацікавлені в ефективності та результативності роботи підприємства, тому вимагають від бухгалтерського обліку відповідної інформації. Специфічна економічна категорія "ріба" вплинуло на особливості формування капіталу як джерела формування майна підприємства та інвестиційні процеси. На бухгалтерському обліку це відобразилося в частині появи нових об'єктів, серед яких мудараба, ширкат, мушарака, мурабаха, іджара та інші. Крім того, поняття ріба поклато свій відбиток на запити кредиторів, адже безвідсоткова банківська справа вплинула на особливості фінансової діяльності та обліку залучених джерел формування майна на підприємстві.

Соціальна направленість мусульманської економічної доктрини та оснований на її положеннях концепції бухгалтерського обліку вплинуло на особливості запитів працівників підприємства, які прагнуть справедливої плати за працю та винагороду в доданій вартості створеній за їх участю.

Функціонування системи бухгалтерського обліку потребує відповідних дій суб'єкта, який за допомогою сукупності методів здійснює вплив на об'єкт, що під дією методів функціонує, змінюється та розвивається. Зважаючи, що система бухгалтерського обліку є особливою соціально-економічною системою та пов'язана з інформаційними потоками, її суб'єкт відіграє значну роль в розвитку суспільних явищ, адже залежно від його дій визначається ефективність системи бухгалтерського обліку. Особливість та важливість суб'єкта бухгалтерського обліку визначається його роллю як в житті кожної окремої людини, так і суспільства в цілому. Так, від дій суб'єкта бухгалтерського обліку залежить становище працюючих, результат господарської діяльності підприємства, економічна та соціальна політика держави. Саме в бухгалтерському обліку найбільш прослідковується залежність від суб'єкта на відміну від інших економічних наук. В підтвердження цього процитуємо проф. Чижевську Л.В. [6, с. 16]: "Процедури бухгалтерського обліку (реєстрація, узагальнення, зберігання та інші) потребують певних дій суб'єкта, тоді як закони розвитку економіки об'єктивно існують в реальності"

Таким чином, залежність системи бухгалтерського обліку від суб'єкта, обумовлює виконання бухгалтерським обліком всіх завдань, які на нього покладені тим чи іншим суспільством. Діяльність суб'єкта бухгалтерського обліку сприятиме підвищенню значимості бухгалтерському обліку в суспільному розвитку країни. Удосконалення вітчизняної системи бухгалтерського обліку шляхом впровадження закордонного досвіду (країн зони поширення ісламу) вимагає якісного дослідження всіх елементів системи бухгалтерського обліку, зокрема його суб'єкта. "Оскільки бухгалтерський облік є системою не природною, а створеною людиною, хибним є шлях дослідження бухгалтерського обліку без врахування суб'єкта цієї системи" [6, с. 19].

Суб'єкт бухгалтерського обліку як невід'ємний елемент його системи знаходиться під впливом зовнішнього середовища. Під зовнішнім середовищем варто розуміти соціально-економічні, суспільно-правові, географічні, релігійні та культурні умови функціонування суб'єкта. Зазначені умови є факторами формування світогляду суб'єкта бухгалтерського обліку, який визначає його мотиви, знання та цінності. В країнах зони поширення ісламу всі дії суб'єкта бухгалтерського обліку повинні відповідати нормам шаріату як основного закону. Формування світогляду суб'єктів бухгалтерського обліку значною мірою обумовлені релігією. Всі їхні дії повинні відбуватися в межах "халал", тобто дозволеного Ісламом.

Особливості системи бухгалтерського обліку обумовлюють існування двох суб'єктів: суб'єкта організації та суб'єкта ведення бухгалтерського обліку. Їх діяльність є особливою в країнах зони поширення ісламу, що має місце в організації бухгалтерського обліку. Адже суб'єкт організації визначає основні завдання та параметри бухгалтерського обліку, які необхідні для ефективного управління підприємством та його відповідність нормам Корану. Суб'єкт ведення бухгалтерського обліку шляхом застосування відповідних методик впливає на ефективність системи бухгалтерського обліку як засобу відображення господарської дійсності.

Вагомого значення норми Корану мали при формуванні світогляду суб'єктів організації та ведення бухгалтерського обліку. Це обумовило особливості формування етики бухгалтера в ісламських країнах, що є важливим інструментом регулювання бухгалтерського обліку в державі. Особливо гостро дана проблема проявляється в процесі ісламізації знань. Адже ісламізація знань є своєрідною спробою критичного перегляду світських "західних" знань та їх видозміни з урахуванням цінностей, норм і положень Ісламу. Існування кризи викликає в думках у мусульман відсутність розвитку знань і прогресу в соціально-економічному житті. Шлях подолання проблеми полягає в іншому тлумаченні звичайних західних світських знань за ісламським зразком.

Формування бухгалтерського обліку певною мірою залежить від суб'єкта ведення, його професійних навичок, світосприйняття та ін. Так, формування облікових знань бухгалтера значною мірою залежить від віросповідання, що є головним аспектом формування працівника-обліковця в ісламському світі. Дана обставина є ще однією з причин, що дозволяє відокремити ісламський бухгалтерський облік від західних облікових концепцій.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Залежність розвитку бухгалтерського обліку від зовнішнього середовища в першу чергу проявляється в запитах користувачів та діяльності суб'єктів організації та ведення бухгалтерського обліку. Під користувачами облікової інформації варто розуміти зацікавлених осіб в інформації, що надається бухгалтерським обліком з метою реалізації своєї діяльності або ж поінформованості про результати цієї діяльності. Особливості запитів користувачів в обліковій інформації визначають мету та завдання бухгалтерського обліку та повинні відповідати основним економічним постулатам.

Зважаючи на основоположні принципи ісламської економічної доктрини, відбувається трансформація запитів користувачів в обліковій інформації, а це, відповідно, призводить до змін в організації та методиці бухгалтерського обліку. Адже впровадження даних принципів обумовлює особливості господарської діяльності суб'єктів господарювання, які діють на основі основних економічних категорій, як то гарар, ріба, закят, мейсір. Таким чином, ісламська економічна доктрина обумовила орієнтацію бухгалтерського обліку на державу, управління та суспільство, на відмінну від західноєвропейської облікових концепцій, що націлені на інвесторів та кредиторів.

Залежність системи бухгалтерського обліку від суб'єкта обумовлює виконання бухгалтерським обліком всіх завдань, які на нього покладені тим чи іншим суспільством. Діяльність суб'єкта бухгалтерського обліку сприятиме підвищенню значимості бухгалтерському обліку в суспільному розвитку країни. Особливість та важливість суб'єкта бухгалтерського обліку визначається його роллю як в житті кожної окремої людини, так і суспільства в цілому. Так, від дій суб'єкта бухгалтерського обліку залежить становище працюючих, результат господарської діяльності підприємства, економічна та соціальна політика держави. Саме в бухгалтерському обліку найбільш прослідковується залежність від суб'єкта на відміну від інших економічних наук.

Вагомого значення норми Корану мали при формуванні світогляду суб'єктів організації та ведення бухгалтерського обліку. Це обумовило особливості формування етики бухгалтера в ісламських країнах, що є важливим інструментом регулювання бухгалтерського обліку в державі. Особливо гостро дана проблема проявляється в процесі ісламізації знань.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ларионов А.Д., Аль-Шарайрех Д.А. Исламская модель бухгалтерского учета / А.Д. Ларионов, Д.А. Аль-Шарайрех // Исламские финансы в современном мире. Экономические и правовые аспекты, – М.: УММА, 2000, – С. 214–232, С. 214
2. Малюга Н.М. Концепція розвитку бухгалтерського обліку в Україні: теоретико-методологічні основи: дис. ... доктора екон. наук: 08.06.04 / Малюга Наталя Михайлівна. – Житомир, 2006. – 365 с.
3. Муртазин М.Ф. соотношение религии и политики в учении ислама и практике мусульманских стран: автореферат диссертации на соискание ученой степени канд. филос. наук: спец.: 09.00.13. “Религиоведение, философская антропология, философия культуры”/ М.Ф. Муртазин, - Москва. 2008. – 24 с.
4. Петрук О.М. Розвиток національної системи бухгалтерського обліку в Україні: стратегія, гармонізація, регламентація: дис. ... доктора екон. наук: 08.06.04 / Петрук Олександр Михайлович. – Житомир, 2006. – 336 с.
5. Свечкарева В.Р. Цивилизационное взаимодействие “Запад-Восток”: философско-методологический анализ: автореферат диссертации на соискание ученой степени канд. филос. наук: спец.: 09.00.11. “Социальная философия”/ В.Р. Свечкарева, - Волгоград. 2008. – 24 с.
6. Чижевська Л.В. Бухгалтерський облік як професійна діяльність: організація, прогноз розвитку: дис ... доктора екон. наук: 08.00.09 / Людмила Віталіївна Чижевська. – Житомир, 2007. – 365 с.
7. From conventional accounting to Islamic accounting: review of the development western accounting theory and its iplications for and differences in the development of Islamic accounting // [http:// Islamic-finance. Net](http://Islamic-finance.Net)
8. *Mohammad R. Taheri* The Basic Principles of Islamic Economy and Their Effects on Accounting Setting – Seting // *The Pakistan*, July – August, 2005, P.29
9. *Shahul Hameed Bin Hj.* Mohamed Ibrahim Need for fundamental research in Islamic accounting: // <http://islamic-finance.net>